

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

17. juli 2014*

»Præjudiciel forelæggelse — direktiv 93/13/EØF — artikel 7 — Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder — artikel 47 — forbrugeraftaler — aftale om lån med pant i fast ejendom — urimelige kontraktvilkår — procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom — søgsmålsret«

I sag C-169/14,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Audiencia Provincial de Castellón (Spanien) ved afgørelse af 2. april 2014, indgået til Domstolen den 7. april 2014, i sagen:

Juan Carlos Sánchez Morcillo,

María del Carmen Abril García

mod

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, SA,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne E. Levits (refererende dommer), M. Berger, S. Rodin og F. Biltgen,

generaladvokat: N. Wahl

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 30. juni 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Juan Carlos Sánchez Morcillo og María del Carmen Abril García ved procurador de los tribunales P. Medina Aina, bistået af abogado P.-J. Bastia Vidal
- Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA ved abogados B. García Gómez og J. Rodríguez Cárcamo
- den spanske regering ved S. Centeno Huerta og A. Rubio González, som befuldmægtigede

* Processprog: spansk.

— Europa-Kommissionen ved M. Owsiany-Hornun, E. Gippini Fournier og M. van Beek, som befuldmægtigede,

efter at have hørt generaladvokaten,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 7 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95, s. 29) og af artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Juan Sánchez Morcillo og María del Carmen Abril Garcia og på den anden side Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (herefter »Banco Bilbao«) vedrørende de førstnævntes indsigelse mod realisering af pant i deres bolig.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Ifølge niende betragtning til direktiv 93/13:
»[...] skal forbrugere, der erhverver varer eller tjenesteydelser, beskyttes mod misbrug af sælgers stærkere stilling [...]«.
- 4 Direktivets artikel 1, stk. 1, har følgende ordlyd:
»Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.«
- 5 Direktivets artikel 3 bestemmer:
»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.
2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.
[...]
3. Bilaget indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«
- 6 I artikel 7, stk. 1, i samme direktiv bestemmes følgende:
»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

- 7 I bilaget til direktiv 93/13 opregnes de kontraktvilkår, som er omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 3. Bilaget omfatter bl.a. følgende vilkår:

»1. Kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er følgende:

[...]

- q) at ophæve eller indskrænke forbrugerens adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler, navnlig ved at pålægge forbruger en krav om udelukkende at lade evt. tvister afgøre ved voldgift, der ikke er omfattet af retlige bestemmelser, ved uretmæssigt at begrænse de bevismuligheder, som forbruger har til rådighed, eller ved at pålægge denne en bevisbyrde, der ifølge gældende ret ligger hos en anden aftalepart.

[...]«

Spansk ret

- 8 Med kapitel III i Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lov nr. 1/2013 om forbedring af beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsomlægning og almene lejeboliger) af 14. maj 2013 (BOE nr. 116 af 15.5.2013, s. 36373, herefter »lov nr. 1/2013«) er der sket en ændring af Ley de enjuiciamiento civil (den civile retsplejelov) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000, s. 575), der senere er ændret ved decreto-ley 7/2013 de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestarias y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (lovdekret nr. 7/2013 om finansielle og budgetmæssige hasteforanstaltninger og om fremme af forskning, udvikling og innovation) af 28. juni 2013 (BOE nr. 155 af 29.6.2013, s. 48767, herefter »LEC«).
- 9 LEC's artikel 695 om indsigelsesproceduren mod realisering af pant i fast ejendom har følgende ordlyd:

»1. I de procedurer, der er omfattet af nærværende kapitel, kan rekvisiti indsigelse mod fuldbyrdelsen kun tages til følge, hvis den bygger på følgende grunde:

- 1) Sikkerheden eller den fordring for hvilken sikkerheden er stillet, bortfalder, [...]
- 2) Der er begået fejl ved beregningen af det udestående skyldige beløb [...]
- 3) I forbindelse med fuldbyrdelse af pant i løsøre, eller for goder, for hvilke der er stillet sikkerhed uden besiddelse, hvis der er stiftet yderligere panterettigheder, pant i løsøre eller i fast ejendom eller foretaget udlæg registreret før den pantehæftelse, der begrundet proceduren, hvilket skal godtgøres ved fremlæggelse af uddrag af registret.
- 4) Et kontraktvilkår, som udgør fuldbyrdesgrundlaget, eller som er afgørende for beregningen af det udestående beløb, anses for urimeligt.

2. Når der er fremsat indsigelse som omhandlet i foregående stykke, udsætter rettens justitskontor fuldbyrdelsen og indkalder parterne til et møde for den ret, der har anordnet fuldbyrdelse. Der skal hengå mindst 15 dage mellem indkaldelsen og mødet for retten. Ved dette møde skal retten høre parterne og gennemgå de forelagte dokumenter. Senest to dage efter mødet skal retten ved kendelse meddele sin afgørelse i sagen.

3. En kendelse, som tager en indsigelse til følge, der bygger på første og tredje grund i stk. 1 i nærværende artikel, udsætter fuldbyrdelsen; en kendelse, som tager en indsigelse til følge, som bygger på anden grund, fastsætter det beløb, for hvilket fuldbyrdelsen skal fortsætte.

Såfremt den fjerde indsigelsesgrund tages til følge, indstilles fuldbyrdelsen ikke, hvis det pågældende kontraktvilkår udgør fuldbyrdelsesgrundlaget. I modsat fald opretholdes fuldbyrdelsen uden anvendelse af det urimelige kontraktvilkår.

4. Kendelser, hvorved det besluttes, at fuldbyrdelsen skal indstilles, eller at et urimeligt kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse, kan appelleres.

I alle andre tilfælde kan kendelser, hvorved der tages stilling til indsigelsesgrunde, som er omfattet af denne artikel, ikke appelleres, og virkningen heraf gælder alene for den fuldbyrdelsessag, hvori kendelsen afsiges.«

- 10 LEC's artikel 552 om de retsmidler, der findes i tilfælde af et afslag på at anordne fuldbyrdelse, bestemmer:

»1. Såfremt retten finder, at de lovbestemte vilkår og betingelser ikke er opfyldt for at anordne en fuldbyrdelse, afsiger den en kendelse, hvorved der gives afslag på fuldbyrdelsen.

Hvis retten finder, at et af de vilkår, som fremgår af de fuldbyrdelsesdokumenter, som er omhandlet i artikel 557, stk. 1, er urimeligt, hører den parterne inden for en frist på 15 dage. Efter høring af parterne træffer den inden fem arbejdsdage afgørelse i henhold til artikel 561, stk. 1, nr. 3).

2. Der kan direkte iværksættes appel til prøvelse af den kendelse, hvorved fuldbyrdelsen afvises, med rekvirenten som eneste part i appelsagen. Rekvirenten kan ligeledes anmode om, at samme ret foretager en fornyet behandling af vedkommendes anmodning, inden der iværksættes appel.

3. Når kendelsen, hvorved fuldbyrdelsen blev afvist, er retskraftig, kan rekvirenten udelukkende gøre sine rettigheder gældende i den foreskrevne almindelig civile retssag, såfremt retskraften af dommen eller den endelige afgørelse ikke er til hinder herfor.«

- 11 LEC's artikel 557 om indsigelsesproceduren mod fuldbyrdelse på baggrund af andre eksigible dokumenter end rets- eller voldgiftsafgørelser:

»1. Når fuldbyrdelsen anordnes i henhold til et af de fuldbyrdelsesdokumenter, som er omhandlet i artikel 517, stk. 2, nr. 4), 5), 6) og 7), eller andre dokumenter, der er eksigible som omhandlet i artikel 517, stk. 2, nr. 9), kan rekviriten alene fremsætte indsigelse mod disse inden for den frist og i den form, der er fastsat i ovenstående artikel, såfremt den henviser til en af følgende grunde:

[...]

7° At dokumentet indeholder urimelige vilkår.

2. Såfremt der rejses indsigelse som omhandlet i det foregående stykke, udsætter rettens justitskontor fuldbyrdelsen som et led i foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse.«

- 12 LEC's artikel 561, stk. 1, der vedrører den kendelse, hvorved der træffes afgørelse om realitetsindsigelsen, har følgende ordlyd:

»1. Efter at have hørt parterne vedrørende en indsigelse mod fuldbyrdelse, der ikke er rejst på baggrund af processuelle fejl, og efter at der eventuelt er afholdt retsmøde, træffer retten – udelukkende med henblik på fuldbyrdelsen – en af følgende afgørelser:

- 1) Fuldbyrdelsen fremmes for så vidt angår det fastsatte beløb, såfremt indsigelsen forkastes i sin helhed. Såfremt indsigelsen er støttet på et urimeligt stort beløb, og der gives delvist medhold, anordnes fuldbyrdelsen for et tilsvarende beløb.

Såfremt indsigelsen forkastes i sin helhed, pålægges rekvisitus at betale indsigelsessagens omkostninger i henhold til artikel 394 om fordeling af omkostningerne i første instans.

- 2) Det fastslås, at det er ufornuddent at anordne en fuldbyrdelse, såfremt en af de i artikel 556 og 557 nævnte grunde foreligger, eller såfremt det fastslås, at det urimeligt store beløb er berettiget i henhold til artikel 558.
- 3) Såfremt det fastslås, at et eller flere kontraktvilkår er urimelige, skal følgerne heraf præciseres i kendelsen, dvs. enten ved, at det fastslås, at der ikke skal anordnes nogen fuldbyrdelse, eller at fuldbyrdelsen skal anordnes med undtagelse af de vilkår, der anses for urimelige.

2. Såfremt der gives medhold i indsigelsen mod fuldbyrdelsen, fratages fuldbyrdelsen sin virkning, indeholdelser og sikkerhedsforanstaltninger ophæves, og rekvisitus stilles i den situation, vedkommende befandt sig i før fuldbyrdelsen i henhold til bestemmelserne i artikel 533 og 534. Rekvirenten tilpligtes ligeledes at betale indsigelsessagens omkostninger.

3. Den kendelse, hvorved der træffes afgørelse om indsigelsen, kan appelleres. En appel udsætter ikke fuldbyrdelsen, såfremt indsigelsen blev forkastet ved den appellerede afgørelse.

Såfremt der med den appellerede afgørelse gives medhold i indsigelsen, kan rekvirenten anmode om, at eventuelle indeholdelser og sikkerhedsforanstaltninger opretholdes, og at de fornødne foranstaltninger som foreskrevet i nærværende lovs artikel 697 vedtages. Retten træffer afgørelse herom ved kendelse under forudsætning af, at rekvirenten stiller den i kendelsen omhandlede tilstrækkelige sikkerhed for den erstatning, rekvisitus vil være berettiget til, såfremt medhold i indsigelsen bekræftes.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at sagsøgerne i hovedsagen den 9. juni 2003 sammen med Banco Bilbao underskrev en af en notar bevidnet låneaftale på 300 500 EUR med sikkerhed i deres bolig.
- 14 Lånet skulle være tilbagebetalt den 30. juni 2028 ved erlæggelse af 360 månedlige ydelser. Såfremt låntagerne ikke opfyldte deres betalingsforpligtelse, kunne Banco Bilbao anmode om førtidig tilbagebetaling af det lån, som var ydet sagsøgerne i hovedsagen. Vilkår 6a i låneaftalen fastsatte den årlige morarente til 19% pro anno, mens den lovbestemte rente i Spanien i den periode, der er relevant for tvisten i hovedsagen, var 4% pro anno.
- 15 Eftersom sagsøgerne i hovedsagen tilsidesatte deres forpligtelse til at betale de månedlige afdrag på lånet, indgav Banco Bilbao den 15. april 2011 begæring om tilbagebetaling af hele lånet med tillæg af ordinære renter og morarenter samt om salg af den pantsatte ejendom på tvangsauktion.
- 16 Efter indledningen af proceduren for realisering af pant i fast ejendom fremsatte sagsøgerne i hovedsagen indsigelse mod fuldbyrdelsen, som blev forkastet ved afgørelse af 19. juni 2013 truffet af Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón (retten i første instans i Castellón). Sagsøgerne i hovedsagen appellerede denne kendelse, som blev antaget til realitetsbehandling og henvist til Audiencia Provincial de Castellón.
- 17 Den forelæggende ret har anført, at det ifølge den spanske civilproces er muligt at appellere en afgørelse, hvormed der hermed gives medhold i en indsigelse iværksat af en skyldner, men at skyldneren, såfremt dennes indsigelse forkastes, derimod ikke har mulighed for at appellere den afgørelse fra førsteinstansen, hvormed tvangsfuldbyrdelsen anordnes.

- 18 Den forelæggende ret nærer tvivl hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt denne nationale lovgivning er forenelig med det forbrugerbeskyttelsesformål, der efterstræbes med direktiv 93/13 og med princippet om adgang til effektive retsmidler, der er sikret ved chartrets artikel 47. Denne ret har endvidere præciseret, at skyldneres appelmulighed kan vise sig at være af særlig afgørende betydning, eftersom visse af vilkårene i den i hovedsagen omhandlede låneaftale vil kunne betragtes som »urimelige« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13.
- 19 Under disse omstændigheder har Audiencia Provincial de Castellón besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er artikel 7, stk. 1, i direktiv [93/13], hvorefter medlemsstaterne skal sikre, at der i forbrugernes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og erhvervsdrivende, til ophør, til hinder for en processuel bestemmelse – som den i [LEC's] artikel 695, stk. 4, [...] – der, i forbindelse med fastsættelsen af retsmidlerne til prøvelse af afgørelser, hvorved der tages stilling til indsigelser mod fuldbyrdelsen af pantsatte værdier eller aktiver, bestemmer, at der kun kan iværksættes appel af en kendelse, hvorved der træffes beslutning om, at proceduren skal indstilles, eller at et urimeligt kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse, mens det i alle øvrige tilfælde ikke er tilladt at iværksætte appel, hvilket umiddelbart indebærer, at rekvirenten har mulighed for at appellere, hvis rekvisiti indsigelse tages til følge, og der træffes afgørelse om, at proceduren skal indstilles, eller at det urimelige kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse, mens rekvisitus, der er forbruger, ikke kan appellere i tilfælde af, at der ikke gives medhold i vedkommendes indsigelse?
- 2) Er det inden for rammerne af de EU-retlige forskrifter om forbrugerbeskyttelse i direktiv [93/13] foreneligt med princippet om retten til effektive retsmidler og retten til en retfærdig rettergang med processuel ligestilling, som fastsat i [chartrets] artikel 47 [...], når en national bestemmelse som [LEC's] artikel 695, stk. 4, [...], der fastsætter mulighederne for appel i forbindelse med afgørelser, hvorved der tages stilling til indsigelser mod fuldbyrdelsen af pantsatte værdier eller aktiver, alene tillader, at der iværksættes appel af kendelser, hvorved der træffes beslutning om, at proceduren skal indstilles, eller at et urimeligt kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse, mens det i alle øvrige tilfælde ikke er tilladt at iværksætte appel, hvilket umiddelbart indebærer, at rekvirenten har mulighed for at appellere, hvis rekvisiti indsigelse tages til følge, og der træffes afgørelse om, at proceduren skal indstilles, eller at det urimelige kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse, mens rekvisitus ikke kan appellere i tilfælde af, at der ikke gives medhold i vedkommendes indsigelse?«
- 20 Efter anmodning fra den forelæggende ret har Domstolens præsident besluttet at undergive sagen en fremskyndet procedure i henhold til artikel 23a i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 105, stk. 1, i Domstolens procesreglement (kendelse afsagt af Domstolens præsident, Sánchez Morcillo og Abril García, C-169/14, EU:C:2014:1388).

Om de præjudicielle spørgsmål

- 21 Med disse to spørgsmål, som gennemgås samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at den er til hinder for en fuldbyrdelsesordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom ikke kan udsættes af den ret, der skal træffe afgørelse om sagens realitet, hvilken ret i sin endelige afgørelse i bedste fald vil kunne tilkende en forbruger en kompensationsgodtgørelse for den skade, som vedkommende har lidt, eftersom forbrugeren som rekvisitus ikke kan appellere den afgørelse, hvorved hans indsigelse forkastes, mens den erhvervsdrivende som rekvirent kan appellere afgørelsen om, at proceduren skal indstilles, eller om at det urimelige kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse.

- 22 Det skal i denne forbindelse for det første bemærkes, at den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning i henhold til Domstolens faste praksis hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau (domme Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, præmis 32, og Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 44).
- 23 Under hensyntagen til denne svagere stilling fastsætter direktivets artikel 6, stk. 1, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Der er tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (dom Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 24 I denne sammenhæng har Domstolen allerede flere gange fastslået, at de nationale retter af egen drift skal efterprøve, om et kontraktvilkår, der henhører under direktivets anvendelsesområde, er urimeligt, og dermed afhjælpe den manglende ligevægt mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende, så snart den råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver (domme Aziz, EU:C:2013:164, præmis 46, og Barclays Bank, EU:C:2014:279, præmis 34).
- 25 De nationale fuldbyrdelsesprocedurer, såsom procedurer med henblik på realisering af pant i fast ejendom, skal opfylde de krav, som er opstillet i Domstolens praksis for en effektiv forbrugerbeskyttelse.
- 26 I sådanne sager har Domstolen allerede fastslået, at direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det er til hinder for en ordning i en medlemsstat, hvorefter en ret, der skal behandle en anmodning om udstedelse af et betalingspåkrav, hverken ved indledningen af sagens behandling eller på noget andet tidspunkt af proceduren, selv om den råder over de retlige og faktiske oplysninger, der er nødvendige i denne forbindelse, ex officio må efterprøve, om et vilkår om morarenter, der er indeholdt i en kontrakt, som udgør fuldbyrdelsesgrundlaget, er urimeligt, såfremt forbrugeren ikke har fremsat indsigelse vedrørende vilkåret (jf. dom Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, præmis 57).
- 27 Domstolen har desuden fastslået, at direktivet skal fortolkes således, at det er til hinder for en ordning i en medlemsstat, som – inden for rammerne af en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom – ikke fastsætter bestemmelse om indsigelsesgrunde knyttet til et urimeligt vilkår i en aftale, som udgør fuldbyrdelsesgrundlaget, og hvor den ret, der skal påkende anerkendelsessøgsmålet, og som har kompetence til at efterprøve, om et sådant vilkår er urimeligt, ikke har mulighed for at iværksætte foreløbige forholdsregler, herunder navnlig udsættelse af den nævnte fuldbyrdelsesprocedure, med henblik på at sikre den fulde virkning af sin endelige afgørelse (jf. dom Aziz, EU:C:2013:164, præmis 64).
- 28 Domstolen har ligeledes fastslået, at direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det er til hinder for en national ordning, hvorefter det ikke er muligt for en ret i forbindelse med en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom, ex officio eller på forbrugers anmodning at vurdere, om et kontraktvilkår i den kontrakt, der ligger til grund for inddrivelsen af den gæld, der kan tvangsfuldbyrdes, er urimeligt, eller at vedtage foreløbige forholdsregler, herunder bl.a. opsættende virkning af fuldbyrdelsen, når iværksættelsen af disse forholdsregler er nødvendig for at sikre den fulde virkning af den endelige afgørelse, som træffes af den ret, der behandler anerkendelsessagen, og som har kompetence til at prøve, hvorvidt vilkåret er urimeligt (kendelse Banco Popular Español, C-537/12 og C-116/13, EU:C:2013:759, præmis 60).

- 29 I overensstemmelse med denne retspraksis, og navnlig efter afsigelsen af dom Aziz (EU:C:2013:164), blev bl.a. LEC's artikler vedrørende procedurer med henblik på realisering af pantsatte værdier eller aktiver ændret ved lov nr. 1/2013, idet der med lovens artikel 695, stk. 1, blev indført en mulighed for, at rekvisitus til støtte for en indsigelse mod en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom kan gøre gældende, at fuldbyrdelsesgrundlaget udgør et urimeligt kontraktvilkår.
- 30 Denne lovændring gav anledning et spørgsmål, som ikke blev berørt i den sag, der gav anledning til dom Aziz (EU:C:2013:164) og til kendelse Banco Popular Español (EU:C:2013:759). Dette spørgsmål vedrører den omstændighed, at den nationale lovgivning begrænser muligheden for at appellere denne afgørelse til de tilfælde, hvor retten i første instans giver medhold i en indsigelse med den begrundelse, at det kontraktvilkår, som udgør fuldbyrdelsesgrundlaget, er urimeligt, og lovgivningen indfører dermed en forskelsbehandling mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren i deres egenskab af parter i sagen. Eftersom det alene er muligt at appellere, såfremt indsigelsen tages til følge, råder den erhvervsdrivende nemlig over et retsmiddel til prøvelse af en afgørelse, der går den pågældende imod, mens forbrugeren i tilfælde af, at indsigelsen forkastes, ikke råder over dette retsmiddel.
- 31 I denne forbindelse bemærkes, at da der ikke er sket en harmonisering af de nationale mekanismer for tvangsfuldbyrdelse, henhører bestemmelserne for gennemførelsen af appelsager til prøvelse af en afgørelse, hvor der træffes afgørelse om lovligheden af et kontraktvilkår inden for rammerne af en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom, under medlemsstaternes nationale retsordener i medfør af princippet om sidstnævntes procesautonomi. Domstolen har imidlertid understreget, at disse gennemførelsesbestemmelser skal opfylde de to krav om, at de ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer, der er underlagt national ret (ækvivalensprincippet), og at de i praksis ikke må gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der er tillagt forbrugerne ved EU-retten (effektivitetsprincippet) (jf. i denne retning domme Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, præmis 24, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 38, Aziz, EU:C:2013:164, præmis 50, og Barclays Bank, EU:C:2014:279, præmis 37).
- 32 Hvad angår ækvivalensprincippet bemærkes, at Domstolen ikke råder over nogen oplysninger, der kan give anledning til at betvivle, at den ordning, der omhandles i hovedsagen, er i overensstemmelse med dette princip.
- 33 Det fremgår nemlig af LEC's artikel 695, stk. 1 og 4, at den spanske processuelle ordning hverken indeholder nogen bestemmelse om, at forbrugerne kan iværksætte appel til prøvelse af en afgørelse, hvorved vedkommendes indsigelse mod fuldbyrdelsen forkastes, når det med denne indsigelse er gjort gældende, at et vilkår i en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er urimeligt i henhold til artikel 6 i direktiv 93/13, men ligeledes når det med indsigelsen er gjort gældende, at et sådant vilkår tilsidesætter nationale ufravigelige retsgrundsætninger, hvilket det dog tilkommer den forelæggende ret at efterprøve (jf. dom Aziz, EU:C:2013:164, præmis 52).
- 34 Hvad angår effektivitetsprincippet har Domstolen allerede fastslået, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, bl.a. kontradiktionsprincippet, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (jf. domme Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, præmis 34, og Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Medlemsstaternes forpligtelse til at sikre beskyttelsen af de rettigheder, som direktiv 93/13 medfører for borgerne mod anvendelsen af urimelige kontraktvilkår, indebærer således et krav om en effektiv domstolsbeskyttelse, hvilket også er sikret ved chartrets artikel 47, og hvis overholdelse de nationale

domstole skal sikre (jf. i denne retning dom Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, præmis 29). Denne beskyttelse skal gælde såvel med hensyn til udpegningen af de retsinstanser, der har kompetence til at påkende sager, der støttes på EU-retten, som med hensyn til definitionen af de processuelle regler (jf. i denne retning dom Alassini m.fl., C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 49).

- 36 I denne forbindelse skal det imidlertid bemærkes, at princippet om effektiv domstolsbeskyttelse ifølge EU-retten giver ret til adgang til domstolsprøvelse, men ikke til behandling i to instanser (dom Samba Diouf, C-69/10, EU:C:2011:524, præmis 69). Den omstændighed, at forbrugeren som skyldner i en fuldbyrdelsesprocedure kun kan anlægge sag ved en retsinstans med henblik på at gøre sine rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende, er dermed ikke som sådan i strid med EU-retten.
- 37 Den stilling, som LEC's artikel 695, stk. 1 og 4, indtager i den samlede procedure, giver imidlertid anledning til følgende betragtninger.
- 38 Det skal for det første bemærkes, at det fremgår af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at en erhvervsdrivende ifølge de spanske procesregler kan iværksætte realisering af pant i en fast ejendom, der opfylder et grundlæggende behov hos forbrugeren – nemlig behovet for en bolig – på grundlag af et notarpårettet dokument med eksekutionskraft, uden at indholdet af dette notarialdokument har været genstand for en domstolskontrol med henblik på at undersøge, om et eller flere af vilkårene i dette dokument er urimelige. Et sådant privilegium for den erhvervsdrivende gør det så meget desto mere nødvendigt, at forbrugeren som skyldner nyder en effektiv domstolsbeskyttelse.
- 39 Hvad angår den kontrol, som fuldbyrdelsesretten skal foretage, skal det for det første, som den spanske regering har bekræftet under retsmødet, bemærkes, at LEC's artikel 552, stk. 1, trods de ændringer, som er foretaget af LEC efter afsigelsen af dom Aziz (EU:C:2013:164), ikke forpligter denne ret til ex officio at undersøge, om et kontraktvilkår er urimeligt, idet denne kontrol er frivillig.
- 40 I henhold til LEC's artikel 695, stk. 1, som ændret ved lov nr. 1/2013, kan rekvisitus for det andet gøre indsigelse mod tvangsfuldbyrdelsen af pant i fast ejendom, når det hermed bl.a. gøres gældende, at det aftalevilkår, som ligger til grund for fuldbyrdelsen, eller som fastlægger det udestående skyldige beløb, er urimelig.
- 41 I denne forbindelse skal det imidlertid fremhæves, at i henhold til LEC's artikel 552, stk. 1, er rettens prøvelse af en indsigelse om, at et kontraktvilkår er urimeligt, underlagt visse tidsmæssige krav, nemlig et krav om, at parterne skal høres inden 15 dage, og om, at der træffes en afgørelse inden fem dage.
- 42 Det fremgår desuden af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at den spanske processuelle ordning om realisering af pant i fast ejendom er kendetegnet ved, at når først fuldbyrdelsesproceduren er indledt, skal alle andre retskrav, som forbrugeren vil kunne gøre gældende – herunder med henblik på anfægtelse af tvangsfuldbyrdelsesdokumentets gyldighed, fordringens forfaldstid, sikkerhed, ophør eller størrelse – efterprøves i en separat sag og føre til en separat afgørelse, uden dog at hverken den separate sag eller afgørelse indebærer, at den igangværende fuldbyrdelsesprocedure udsættes eller hindres, bortset fra det tilfælde, hvor forbrugeren har taget forbehold for påstanden om pantets gyldighed før denne påtegning i margin (jf. i denne retning dom Aziz, EU:C:2013:164, præmis 55-59).
- 43 På baggrund af disse kendetegn udsætter den spanske processuelle ordning – ud fra en helhedsvurdering, og således som den finder anvendelse i hovedsagen – såfremt en forbrugers indsigelse mod realisering af pant i dennes faste ejendom forkastes, denne forbruger, og eventuelt også den pågældendes familie – således som det er tilfældet i hovedsagen – for en risiko for at miste sin bolig efter et tvangssalg, eftersom fuldbyrdelsesretten eventuel i bedste fald kan foretage en hurtig efterprøvelse af gyldigheden af de kontraktvilkår, som ligger til grund for den erhvervsdrivendes begæring. Den beskyttelse, som forbrugeren som rekvisitus i givet fald ville kunne gives ved en særskilt domstolsprøvelse under en anerkendelsessag, som iværksættes samtidig med

fuldbyrdsproceduren, imødegår ikke denne risiko, eftersom forbrugeren, såfremt det fastslås, at der er tale om et urimeligt vilkår, ikke opnår nogen erstatning in natura for sit tab gennem en tilbagevenden til situationen forud for realiseringen af pantet i den faste ejendom, men derimod i bedste fald alene en kompensationsgodtgørelse. Eftersom den godtgørelse, som forbrugeren eventuel vil kunne opnå, er af rent erstatningsmæssig art, må forbrugerbeskyttelsen anses for mangelfuld og utilstrækkelig. Den udgør hverken et egnet eller effektivt middel i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 til at bringe anvendelsen af det urimelige vilkår i det offentlige dokument, hvormed der stilles sikkerhed for lånet i form af pant i ejendommen, der ligger til grund for realiseringen, til ophør (jf. i denne retning dom Aziz, EU:C:2013:164, præmis 60).

- 44 Det skal for det andet endnu engang med henvisning til den stilling, som LEC's artikel 695, stk. 4, har i den samlede procedure for realisering af pant i spansk ret, bemærkes, at denne bestemmelse tillægger den erhvervsdrivende som rekvirent ret til at appellere den afgørelse, hvorved fuldbyrdelsen udsættes, eller et vilkår erklæres for urimeligt, hvorimod den ikke giver forbrugeren ret til at appellere afgørelser, der forkaster indsigelsen mod fuldbyrdelsen.
- 45 Det forekommer således åbenbart, at den procedure, som er foreskrevet i LEC's artikel 695 til prøvelse af en fuldbyrdelse ved en national ret, bringer forbrugeren som rekviritus i en svagere stilling i forhold til den erhvervsdrivende som rekvirent hvad angår den effektive domstolsbeskyttelse, som forbrugeren i henhold til direktiv 93/13 kan påberåbe sig som beskyttelse mod anvendelsen af urimelige kontraktvilkår.
- 46 Henset hertil må det konstateres, at den i hovedsagen omhandlede processuelle ordning bringer opfyldelsen af det med direktiv 93/13 tilsigtede mål i fare. Det misforhold, der er mellem de proceduremæssige midler, som henholdsvis forbrugeren og den erhvervsdrivende har til rådighed, forstærker blot den ubalance, som allerede er fremhævet i denne doms præmis 22, og som gentager sig i et individuelt søgsmål mellem en forbruger og den erhvervsdrivende medkontrahent (jf. analogt dom Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, EU:C:2013:800, præmis 50).
- 47 En sådan processuel ordning er desuden i strid med Domstolens praksis, hvorefter de særlige kendetegn ved de retssager, som inden for rammerne af national ret gennemføres mellem de erhvervsdrivende og forbrugerne, ikke kan udgøre en faktor, som kan påvirke den retlige beskyttelse, som forbrugerne nyder i medfør af bestemmelserne i direktiv 93/13 (jf. dom Aziz, EU:C:2013:164, præmis 62).
- 48 Heraf følger ligeledes, at den procedure, som ifølge spansk ret skal anvendes i en tvist mellem en forbruger og en erhvervsdrivende i tilfælde af realisering af pant i fast ejendom ved den nationale ret i forbindelse med en sag, hvor der i henhold til LEC's artikel 695 er rejst indsigelse mod fuldbyrdelsen, er i strid med princippet om processuel ligestilling eller princippet om lighed i processuel henseende. Dette princip udgør imidlertid en integrerende del af princippet om en effektiv domstolsbeskyttelse af de rettigheder, som borgerne udleder af EU-retten, således som den er sikret ved chartrets artikel 47 (jf. i denne retning domme Otis m.fl., C-199/11, EU:C:2012:684, præmis 48, og Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, præmis 29).
- 49 Det fremgår nemlig af Domstolens faste praksis, at princippet om processuel ligestilling, ligesom navnlig kontradiktionsprincippet, blot følger af selve begrebet en retfærdig rettergang, hvilket indebærer en forpligtelse til at give begge parter rimelig mulighed for at fremlægge sin sag under betingelser, der ikke stiller ham i en situation, der er til hans ugunst i forhold til modparten (domme Sverige m.fl. mod API og Kommissionen, C-514/07 P, C-528/07 P og C-532/07 P, EU:C:2010:541, præmis 88).
- 50 Under disse omstændigheder må det fastslås, at en national procedure vedrørende realisering af pant i fast ejendom som den i hovedsagen omhandlede er i strid med den effektive beskyttelse af forbrugerne, som er tilsigtet med direktiv 93/13, sammenholdt med chartrets artikel 47, eftersom denne nationale processuelle ordning forstærker den manglende ligestilling mellem på den ene side de

erhvervsdrivende som rekvirenter og på den anden side forbrugerne som rekviriti, når forbrugerne rejser søgsmål til prøvelse af deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13, og dette navnlig når de processuelle midler til at gennemføre sådanne sager er mangelfulde og utilstrækkelige til at bringe den fortsatte anvendelse af et urimeligt kontraktvilkår i et officielt bekræftet dokument vedrørende pant i fast ejendom, som ligger til grund for den erhvervsdrivendes realisering af pantet i den pantsatte faste ejendom, til ophør.

- 51 I lyset af disse betragtninger skal de forelagte spørgsmål skal besvares med, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at den er til hinder for en fuldbyrdelsesordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom ikke kan udsættes af den ret, der skal træffe afgørelse om sagens realitet, hvilken ret i sin endelige afgørelse i bedste fald vil kunne tilkende forbrugeren en kompensationsgodtgørelse for den skade, vedkommende har lidt, eftersom forbrugeren som rekviritus ikke kan appellere den afgørelse, hvorved hans indsigelse forkastes, mens den erhvervsdrivende som rekvirent kan appellere afgørelsen om, at proceduren skal indstilles, eller om, at det urimelige kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse.

Sagens omkostninger

- 52 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, skal fortolkes således, at den er til hinder for en fuldbyrdelsesordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom ikke kan udsættes af den ret, der skal træffe afgørelse om sagens realitet, hvilken ret i sin endelige afgørelse i bedste fald vil kunne tilkende forbrugeren en kompensationsgodtgørelse for den skade, vedkommende har lidt, eftersom forbrugeren som rekviritus ikke kan appellere den afgørelse, hvorved hans indsigelse forkastes, mens den erhvervsdrivende som rekvirent kan appellere afgørelsen om, at proceduren skal indstilles, eller om, at det urimelige kontraktvilkår ikke skal finde anvendelse.

Underskrifter